

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ, 26. ЈАНУАРА 1902.

ГОД. XXVII.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 14

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења поворишне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 80 п. а на страни 1. кр. 20 п. месечно. —



Петар Петровић Његош
владика црногорски, песник српски
(Рођ. 1813. † 1854.)

ПРОЛОГ ЗА „ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ“

Написао др. Лаза Костић

ПРОЛОГ.

На Ловћен гледах, у сну, с Цетиња,
пун зазора, ка' негда, дјетиња.
Испитљив, ал' у смјерној молитви,
прозборих оној светој колиби:
„Цјесниче, друже, душе, што ти би
те тамо попе свог тијела прах,
у громове, олује, град и страх?
Нијеси л' зар свог праха био сит
опростивши се земне трије,
но, попут праха оца Србије,
у душе своје уплете га нит?
Зар праху да се душа поклони
у сјамтни у час напокони,
те да га дигне собом узгори
да опроштају час не ускори?
Ил' тајне те што покрива твој хум
разумјет' не ће никада наш ум?
Да л' за то прах свој попе на тај ком,
да с њега гледаш душом жалосном,
где племе твоје спава мртвим сном?
Па реци, наговести, дај ми знак,

што видиш отуд, светлост или мрак?
Видиш ли врага, оног старог, твог?
Једва га видиш, сломио га Бог.
Бињини су му сад крептине,
а мал и круна подсјек свјетине.
Ал' многи други створио се враг,
час ту, час тамо, свуд му видиш траг.
Има их грдних, има виђених,
има их голих, има кићених,
час мислиш није никакав им број,
час навале ка' љутих зоља рој.
Ал' који је, у врашком сјемену,
најжешћи крвник твоме племену?

На Ловћен-кали замагли се храм,
облачак над њим, прни један прам,
сјевну муња по том прамену,
ка' да су слова у том пламену,
лијепо читам што ми пише плам:
„Док на ту земљу ови стоји кам,
најпрљи враг је Србин себи сам!“

„АПОТЕОЗА“ КАО ЕПИЛОГ ЗА „ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ“

Написао Јован Живојновић.

Призор први.

(У цркви песниковој на Ловћену гроб Петра II. Петровића Његоша. Понах је. Око гроба песникови стоеји сви учесници у „Горском Вијенцу“ у виду венца. На једном предњем крају Милош Обилић у својој косовској опреми, а на другом Вук Мијуновић. Уред венца остраг владика Данило, а између њих у кругу измешани Прногорци наоружани као у „Горском Вијенцу“. Пред целом појавом вила)

Вила, Милош Обилић, владика Данило, Вук Мијуновић и сви учесници у „Горском Венцу“.

Вила.

Ево мене, мили роде српски,
Ево твоје сапутнице старе,
Сапатнице у невољи тешкој,
Утешиље у јаду и беди,
А веселе дружбе у радости.
Кад си царске проводио дане,
Ја ти левах у милине миље;

Кад си тешких рана допануо,
Ја ти бирах лековито биље.
Моја беше по горама влада:
Кад ти цари у лов долажаху,
С њима дељах господске радости —
Натпевах се с њихови јунаци,
А надлетах с' сивим соколима.
Моје гора беше прибежиште:
Кад ти царски помрчаше двори,
У горе се зби и твоја нада —
Опет с њоме ја сам друговала,
Хајдуци ти душмане гоњаху,
Ја их слављах уз гусле с гуслари —
Те без царства српског и царева
Опет име српско прослависмо,
Да одјекну широм свега света:
Мудраци се простоти клањаху.

Али среће коло се окрену,
Те си гору своју запустио,
По њој пусто поклич одјекује.
У горици нестаде хајдука,
У пештери не виде се виле,

Нити воде коло чаровито
На ливади спрам летњег месеца.
Оне сад још у причама живе,
Да се њима деца забављају,
А смеје се народ остарео
Такој лудој дечијој забави.
Ти си био сунцу на заходу:
На врелу се напио мудрости,
Чудне воде и чудна напитка —
Од њега ти пуче пред очима!
Пронашао си књиге староставне,
Из њих читаш тајне провиђења,
Шта ће теби бити до послетка.
Узлетео си небу под облаке,
Те похватао муње и громове:
Муњом своје обасјао градове,
А гром спровлаши да гониш душмане.
На облак си узду натурио,
Упрегао га у кола ватрена —
Те сад грмиш гором и долином,
Као по небу громовник Илија.
Пештре си наше раствурио,
У утробу земљи заронио
И открио понајдубље тајне:
Освојио и вилинско царство —
Надмудрило ђаче учитеље.
Од мудрости такве и погледа,
Од светлости муње проницаве,
Вилинска се расу полутама;
А од треске с коловоза твога,
Којим грме гвоздени точкови,
Побегоне из горице виле
У високо царство појездије,
Јер на земљи прогледаше сленџи,
Не требају за руку водиље —
Дан и ноћ се сада не разнаје,
Обоје је равно обасјано;
Умље људско не зна за препреке,
Само себи осветљује путе.
Ал' кад тајна жица у прсима
Затресе се људству поноситу,
Па осети надземаљске сласти,
Што уздижу дух му очарани,
Те спајају с Богом човечанство
Преко душа божјих посредника —
Тад са страхом к овима приступа
И дозивље виле загоркиње,
Да га дижу из земаљске сфере
У близину божјих миљеника
И у коло јлављеника дничних;
Благодарност кад душом запоје
У грудима задњих покољена,
Кад народна приноси се жртва
И народна припаљује свећа
Прослављачу генија народног:
Тад куцате на вилине двери.
Па дођите! Ја вам их отварам.
Прославите узнесене душе
Дичну славу, што вам је у души —
А на овом вилину огњишту

У гозбама вилинскога створа,
По избору како вам је воља!
А ја видех већ, шта сте изабрали:
С ћердана ми бисер ћонајбољи,
Те се с крњим сад кретох украсом,
Да долетим до ловћенског виса,
Где још лежи мој славни првенац.
Да му на гроб и ја ставим венац.
Ето и ја тај положем венац
На гроб земни, мој мили мезимче!
„Горски Вијенац“ на гроб горском сину.

Вук Мићуновић.

(усхићено и зачућено гледећи Обилића).
Благо теби данас, наш владико,
Благо свима нама до вијека,
Те се твоја испунила дивна —
Е је сиша Милош међу Србе.

Владика Данило.

О, узоре и дико јунаштва,
Племенита кнежева војводо!
Које чудо данас обасјало
Намучену нашу Гору Прну
И какво је божје провиђење —
Да ни опет стојиш на поприште
Земље наше крвљу ускијеле?

Милош Обилић.

Децо моја, јуначко потомство
И радости моја од Косова!
Чуду овом ви се домишљате
И мислите: на земљи стојите.
Данас земља не зна за чудеса,
Нит се на њој тако штогод збива —
На њој наше преста царовање,
Откада се раstadtосмо с њоме
— Ваше, деци, исто као и моје —
Тек нам име на њојзи парује
И запаја подмладак поштењем.
Не видите л' по овоме друштву,

(Показује вилу)

Да земаљско то није другарство;
Не видите л' овај знак по среди —
У цркви је вами непознатој,
Непознато ново обележје!
Шта би с вами и шта ово значи,
Нек вам вила ето протумачи.

Вила.

Мој јуначе, Мићуновић Вуче,
Ти си себи судбину прорекао
И давно те она постигнула:
Те нам трептиш као јасна звезда
У дивноме царству појезије.
— Песма те је у ъуздигла српска,
А од српског најбољег певача.
Песма диже у звёзде јунаке,

Чува дела да им не утрну;
Јунак живи у песми певача
Са земаљског ћесненут бојишта;
Ал' том песмом и певач се диже
У висине њиме опеване,
Међ јунаке песмом узвишене,
Да у створу своме вечно живи.
Данас стога на колих времена
На устук сам точак захукала,
Те довела претке прослављене,
Да се славном унуку клањате.

Милош Обилић.

Врлина је вечна, неумрла,
Нит рођена, нит киме створена,
Већ са Творцем живи од искона,
А у њему и у делима му;
Њу видимо у вечности целој —
Ма са ког је краја погледали,
Заслужује да јој се клањамо.
Који служе једноме олтару,
У коло се они постављају,
Да им олтар остане по среди —
Коло нема краја ни почетка,
Не одваја потомка од претка.
Растављене треном у вечности.
„Где ваш Милош над сенима влада“ —
Не познајеш ни стара ни млада.

Вила.

Ал' што силно силази с висина,
У доб да се уgliби не креће,
Већ кад нађе, чега ради дође:
Уздиже се с бисером из мора,
Ил као с росом зрак сунца озгора,
Те стопама сина божијега,
С узвишеним пут висина тежи.
Нисмо дошли, ту да останемо,
Већ да своје с' собом понесемо —
За овога ми имамо сина

С врх Ловћена и виших висина,
Дође време да место промене,
Час му куцну за друго сељење.
Он је луча, да свом роду светли,
Те пре још, нег' што зашоју петли
И нег' звезде небеса прејезде,
Узнесимо и њега међ звезде!
Благо оном ко довојек живи,
Имао се распта и родити!"

(У том зазвоне звона, запуцају пушке, улази коло Црногорца и Црногорака. Вила се повлачи у дно са својима и залазе иза позорнице. Платно црквено у дну позорнице подиже се и на облаку појављује се око сенке владичине венац цређашњих јунака из „Горског“ Вијенца" са Милошем Обилићем изнад њих и вилом с леве стране.)

Црногорци:

Сретна ли вам слава, Црногорци,
Дична слава најдичнијег сина,
Што га игда роди Гора Црна.
Колико је висок овај Ловћен,
На који се сад, ево, успесмо,
А до цркве владике нам Рада,
Да с' његову гробу поклонимо —
Он се више уздига, од њега,
Те је видан данас Српству целом

Народ пева:

Боже драги части и поштења,
Изведи род наш из искушења;
Саслушај му молитве и хвале:
Високо му дигни идеале!

Боже драги, свјета родитељу,
Размакни му ону маглу вељу,
У висине вид му скрени свете,
Да спасења стазу не помете!



О ГОРСКОМ ВИЈЕНЦУ.

Требаше да прође више од по века од како је штампано најбоље дело Његошево, па да га тек онда видимо први пут на позорници. То је чудно, и због тога чудније што је, по једногласном признању наше критике, Горски Вијенац и једно од најбољих дела наше књижевности, уз то једно од најпознатијих и најомиљенијих књига српских (јер је већ 13—14 пута прештампано). Зар се збија толика поклоњења задовољише само тим, да оне дивне стихове,

ону чисту појезију, оне вечите мисли, ону дубоку философију само из књиге читају, а никада не пожелеше да их, лепо изговорене, и чују? Зар досле никоме не заиска срце, да не само у мислима, него и у позоришној илусији види владику Данила, Мићуновића, игумана Стефана, Драшка и толике друге миле ликове? Кад се приказиваху на нашим позорницама старије драме, о којима нико не рече ни да су добре, него се изношају на даске цигло

бог пијетета према старини, како да се нико не маши за најбољим делом наше књижевности?

Заиста, оваки поступак, овако забацивање доброга не би се могло ни разумети и оправдати, да у самом Горском Вијенцу не лежи узрок овој чудној појави.

Особита прилика, педесетогодишњи поен песникове смрти, ево донесе нам и приказ Горскога Вијенца на позорници. Смемо ваљда тумачити, да је и више интересовање за књижевност у данашњега арапштата удило храбости, да се покуша и, о чему су само најодушевљенији поетоваоци Његошеве поезије сањали. Сада је Горски Вијенац видети и они, који га може бити нису ни читали. Али у томе је и једна опасност. Бојати се да они, који овога дела не познају, а који толико чују и читају о његовој слави, не оду са представе разочарани. Јер оно, што је страдало досад позоришне управе од оваке представе, јамачно се неће моћи уклонити и најсмишљенијом удејбом. Има приказ Горскога Вијенца својих великих тешкоћа, које треба колико толико познавати. И дојде познавалац овога дела ће ипак на њеву прву представу са исто толико зебље, колико и интереса. Треба dakле да наша љубљика зна, шта може очекивати од представе Горскога Вијенца. Стога ћемо овде оговорити коју реч о том делу, особито његову предмету и облику.

Горски Вијенац има необичан облик, треба да има на уму сваки гледалац. Ј и таки облик је многе наше критичаре водио у забуну; нису умели да одреде коју песничку врсту иде, чак су одрили да је и драма. Али, поред све неочности облика, Горски Вијенац је драма. Није драма као што је на пр: Костица, Трифковићева, или Шекспирова, Дискова, Сарду-ова, али тек има драматични облик а, по свему се види, и сам песник је то хтео, да напише драму. Оно је у драми најглавније и пајбитније, не приказује догађаје и људе сам писац, него се догађаји приказују у дијалогу и монологима, које говоре лица што делују у догађају, те тако из њихова

разговора познамо и њих, и видимо очима радњу, добивамо непосредну слику догађаја и илузију живота — то има и у Горском Вијенцу. Али, поред тога, нечега у њему недостаје, што смо свики да гледамо и да нађемо у обичним драмама. Чега све има, а чега нема у њему, најбоље ћемо видети ако изнесемо предмет Горског Вијенца.

Владика је своје дело назвао „Историјско сјејање при свршетку XVII. вијека“. Оно треба, dakле, да буде историјска драма. У њему се приказује један крвав догађај из историје прногорске: како су за владике Данила једнога Бадњега Дна, Црногорци истребили потурице из Црне Горе. Ако смо рекли „историјска драма“, не треба тај израз узети у његову тачну значењу. Догађај јесте из прошлости, лица су скоро сва позната у историји, или бар у народним јуначким песмама, али Његош није приказао Црногорце од пре двеста година, него Црногорце својега времена, dakле је у многоме изменио карактере, а није ни догађаје оставио онако, како их је у својим изворима нашао. У опшем, њему нијестало до историјске тачности и верности. Њему је друго нешто лебдело пред очима. Он гледа у истрази потурица почетак борбе прногорске за слободу; још више, њему је ова борба на Цетињу и око Цетиња први знак, да се буди Српство, које је закопано још „на Косову у једну гробницу“. То је, ако се тако схвати, онда врло важан чин, и песник је предузео да тај први знак живота српског, после косовске гробнице, што већма прослави, јунаке, који су започели борбу с Турцима, да дигне у звезде, јер је њиховим прегалаштвом „слобода дивно воскреснула из гробова нашијех ћедова“, јер је споменик њихова јунаштва „Црна Гора и њена слобода“. Не ради се ту, dakле, о том, да се, колико се може у драми, са историјском верношћу прикаже један догађај при kraју XVII. века, него се хоће да се прославе јунаци, који су први устали да се боре за слободу. Песник је у први мањ овом делу дао према томе и име, које ће ту страну његову несумњиво истакнути; назвао га је „Извијање

Искре“, „Извита Искра“ т. ј. тада је први пут севнула искра слободе у тами ропства, у којој је од два три века чамао српски народ, (тако то име тумачи др. Решетар).

Сад знамо предмет и смер овога дела, али још нису размршне све загонетке. Ко га ушчита, наћи ће у њему много уметака, појава које немају јаке везе са истрагом потурица. Тако ће ту читалац наћи појаву, како Црногорци гађају из пушака и т. маче небеске знаке, како причају и тумаче снове, како војвода Драшко који баш стиже из Млетака, прича о животу Латина у Млецима, како гатају из бравље плећке долазе турски сватови и певају, одмах затим наплазе цокањице и запевају за покојником, па после се разговарају о вештицама, на крају се приказују божићни обичаји итд. Професор београдски, П. Поповић, пажљивом анализом показао је да већина ових појава има везе са главним предметом; та је веза танка, али је спак има. По свему се види, да је Његош уз онај главни смер, да прослави прве усташе за слободу, имао још један, споредан, а то је: да прикаже народ црногорски, и том другом смеру је уступио у делу нешто више места. Тада други смер се могао тим лакше позвести, што у догађају учествује и народ са својим главарима; уз владику Дапила су непрестано главари, а главари се само по свом угледу, искуству и разборитости разликују од осталога народа, а никако у култури. И на ову особину Његошеве драме треба да буде спреман и читалац и гледалац.

Највише ће бунити данашњега гледаоца што у Горском Вијенцу нема пуне, живе радње, која се, једном згодно заметнута, све даље и даље, и природно, развија, долази до кулминације и онда се природно клони своме завршетку. Ми добивамо место тога слике, призоре, који приказују поједине моменте радње. И колико би радња сама од себе, без нарочитог смера пишчева, кренула, сам је Његош више пута задржи, прекине. Али су зато ти комади, поједини призори и слике, ненадмашни песнички створови, сваки за себе је један

драги камен; само нема чврстог оквира, који би их стегнуо у један целокупан украс. И то је оно, што је највише сметало да Горски Вијенац досад није приказиван на позорници. Чисто би човек рекао, да Његош није ни хтео друкчије. Њему као да је стало највише до тога, да једну ситуацију употреби, да је експлоатише на то, да се у њој изговори, да нам нешто лепо исприча на уста које личности, да нас осећајима, већином својим, исказаним у савршеним стиховима, раздрага да нас мислима и идејама, које она ситуација избаци, понесе у недогледне висине и даљине васељене, и ако му је то попло за руком, као што увек јесте, онда је амбиција његова генија задовољена, и за даљи ток радње се не брине, него чека опет згодан тренутак.

Као што нема у Горском Вијенцу драматске радње тако исто му недостају и драматски јунаци. Ако доведемо ово двоје у везу, треба да речемо: драматске радње нема, јер нема развијених карактера. У већине јуди, који се јављају у радњи тешко је опазити каке индивидуалне прте, некима су прте само летимично повучене. Али и она лица, која су најјасније опртана, нису драматична; така су лица: владика Данило, игуман Стефан, Драшко, поп-Мићо. Неке особите прте се распознају на мусиманима према православним Црногорцима. Само добар зналац свих места може ухватити по гдекоју прту и осталих лица, на пр. из напомена, питања, пецкања кнеза Јанка и Рогана се види, да су то две старе шаљивчине, који траже само како ће се добро исмејати или коме „швоћнути“. Слабо индивидуализовање и недраматичност лица у Горском Вијенцу такођер је одбијало управе наших позорница од овога комада. Нема сумње да ће пажљива студија и онда добар приказ наших глумаца овде највеће помоћи делу. Вешта игра ће дати много живота појединим лицима у Горском Вијенцу.

Ми dakле овде имамо посла са једним величим песником, који иде својим путевима, који се до нас не спушта у конвенционалним формама, у формама, у којима смо ми научили да се уз појезију комодно забав-

јамо. Ми се морамо њему прилагодити, пристати на његов начин приказивања, поznati његов манир и особину, прибрati све своје душевне сile, јер ћemo га морати слéдiti у једном големом полету; али, ако све то учинимо, ако смо кадри све то учинити, ако се умемо за љубав

крупнога и великога одрећи обичнога и конвенционалнога, онда ћemo с песником уз летети

„у весело царство појезије
како росне свијетле капљице
уз веселе зраке на небеса.“

Тих. 0.



ПЕТАР ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ.

Српска књижевност поноси се данас својим уметничким песништвом у народном духу.

У првој половини XIX. века имао је српски народ три велика песника: Симу Милутиновића Сарајлију, Бранка Радичевића и Петра Петровића Његоша.

Прву двојицу занела је тадања струја у песништву, струја романтична, али ипак за то песништво њихово обухвата цело Српство. Трећи између њих, владика Раде, познат под именом Петра Петровића Његоша, премда љуби сав народ, премда га тиште ране целога народа српског, опет појезија његова, изузевши „Лучу Микрокозму“, пева само историјске догађаје црногорске.

То ће нам бити сасвим разумљиво, се-
тимо ли се, да је владика Раде бро не са-
мо политички владар Црне Горе, него и
духовни господар њезин.

Какав је Раде као политички и духовни господар Црне Горе, такав је и као песник: он је Црногорац и мислима и језиком.

Језик је његов чисти народни говор, тако, да се може мирне душе рећи, да је он уз Бранка, српски песник, који је помогао Вуку до победе народнога језика у књижевности.

На српскоме Парнасу Бранко и владика Раде два су бора, која су напоредо расла, оба самоникла, оба велика, сваки у својој врсти.

Његаш је ненадмашан у узвишеним рефлексијама, у родољубивом жару, којим је генијално опевао живот и витешка дела Црногорца.

За његово ремек-дело „Горски Вијенац“ вели писац историје наше књижевности Стојан Новаковић, да је оно: „Јеванђеље родољубивих и за будућношћу својега народа замишљених синова српских.“

Петар Петровић Његош родио се 1813. у Његошима у Црној Гори и образовао се код своје куће. Неко време био му је учитељ генијални песник „Србијанке“ Сима Милутиновић Сарајлија, чувен по имену Чубра Чојковић. Његош је већ г. 1830. узео у руке владу над Црном Гором, а преминуо је г. 1854. од суве болести.

Владика Раде, Петар Петровић Његош, беше генијалан човек, широка ногледа, племенита срца, велик песник, прави родољуб српски, државник и владар, који је као сјајни метеор засјао на српском небу. Беше то човек дивна стаја и лепа облика, и велик човек.

Када га је први пут видео руски цар Никола I., који је и сам бро необично висок стасом, рекао му је: „Та ви сте већи од мене!“

На те речи одговори цару духовити владика песник: „Само је Господ Бог већи од цара рускога!“

Животопис владике Рада чита се као какав веома занимљив роман. Особито га је лепо написао његов добри познаник, песник Љуба Ненадовић у својим класичним писмима о Црногорцима: „Писма са Цетиња“ и „Писма из Италије“. За тим др. Лаза Томановић у делу: „Петар П. Петровић Његош као владалац“.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

53. Представа. — У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ. — Ван претплате.

Свечана представа у славу и спомен посмртне педесетогодишњице
Петра Петровића Његоша.

У Новом Саду, у суботу, 26. јануара (8. фебруара) 1902.

■ ПРВИ ПУТ: ■

ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ.

Историјски догађај при свршетку XVII. века, саставио Петар Петровић Његуш, владика прногорски.
За позорницу у два раздела удесио А. Хаџић, музика од Исе Бајића. — Редитељ: Спасић.

ОСОБЕ:

Владика Данило — — — — —	Ружић.	Поп Мићо — — — — —	Бакаловић.
Игуман Стефан — — — — —	Лукчић.	Сестра Батрићева — — — — —	Д. Спасићка.
Јанко Ђурашковић, сердар — — — — —	Ботић.	Хади-Алиј Медовић, кадија — — — — —	Марковић.
Радоња, сердар — — — — —	Слуга.	Скендер-Ага — — — — —	Дринић.
Иван Петровић, сердар — — — — —	Шикопарија.	Мустај кадија — — — — —	Барјактаровић.
Вукота, сердар — — — — —	Стевановић.	Рицал Осман — — — — —	* * *
Кнез Раде, брат владике Данила — — — — —	Душановић.	Баба — — — — —	М. Тодосићка.
Кнез Роган — — — — —	Стојановић.	Прва — — — — —	С. Бакаловићка.
Кнез Јанко — — — — —	Никодић.	Друга — — — — —	Д. Матејићка.
Војвода Драмшко — — — — —	Добриновић.	Трећа — — — — —	Д. Васильевићка.
Војвода Батрић — — — — —	Виловац.	Четврта — — — — —	З. Добриновићка.
Обрад — — — — —	Матејић.	Пета — — — — —	Д. Николићка.
Вук Мићуновић — — — — —	Спасић.	Шеста — — — — —	К. Виловчевића.
Вук Мандушић — — — — —	Илкић.	Народ.	

Пре тога:

ПРОЛОГ за „Горски вијенац“.

Написао др. Лаза Костић, музика од И. Бајића.

ОСОБЕ:

Пролог — — — — —	— — — — —	М. Марковићка.
------------------	-----------	----------------

На завршетку:

АПОТЕОЗА као епилог за „Горски вијенац“.

Написао Јован Живојновић, музика од Исе Бајића.

ОСОБЕ:

Вила — — — — —	Т. Лукчићка.	Вук Мићуновић — — — — —	Спасић.
Милош Обилић — — — — —	Васиљевић.	Франгорац — — — — —	Николић.
Владика Данило — — — — —	Ружић.	Народ.	

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$ а свршетак у $10\frac{1}{4}$ сахата.